

Chińskie Dao

Nikolaj
Kononov

Dmitry
Moiseev

od pojedynczej szabli do podwójnych tasaków Wing Chun

Fot. W szkole Yiu Choi Yiu Kai Wing Chun w Foshan

Szabla Dao (刀) należy do najstarszych chińskich broni białych. Legenda głosi, że rogaty demon Chi You (蚩尤) nauczył ludzi trzech rzeczy, rozpalać ogień, wytapiać żelazo i odlewać ostrza. Pojawienie się broni i narzędzi z żelaza Chińczycy przypisują wiedzy jaką mieli osiągnąć za sprawą mitycznego bóstwa. Pomimo upływu tysiącleci w wielu wioskach nadal pielęgnowana jest pamięć o Chi You, a stwór ten materializuje się podczas przedstawień opowiadających o tym, jak to Żółty Cesarz pokonał go nad rzeką, a skrzydlaty smok pozbawił życia.

Dotychczasowe badania archeologiczne przeprowadzone na terenie Chin wykazały, że pierwsze prototypy broni jednosiecznej pojawiły się kilka wieków przed naszą erą i uczestniczyły w tym społeczności plemienne i koczownicze. Od tamtych czasów przetrwało wiele cennych artefaktów i odmian broni ostrzonej jednostronnie. Tak jak dawniej i dziś występuje ona pod wspólnym mianownikiem Dao.

Rozwój chińskiej wojskowości spowodował różnorodność broni Dao. Z tego względu sklasyfikowano szable w trzy charakterystyczne grupy obejmujące ostrza osadzone na drzewcu, przystosowane do trzymania dwuręcznego i jednoręcznego, przy czym:

1. Broń długa osadzona na drzewcu, to: Guandao (關刀) - Yanyuedao (偃月刀), Xiangbidao (象鼻刀), Pudao (朴刀) i Shuangshoudai (雙手帶);
2. Broń dwuręczna, to: Dadao (大刀) - Kandao (砍刀), Zhanmadao (斬馬刀) i Chandao (長刀);
3. Broń jednoręczna przyboczna Peidao (佩刀), to: Zhibeydao (直背刀), Yanmaodao (雁毛刀), Wodao (倭刀), Qijiadao (戚家刀), Liuedao (柳葉刀), Piandao (片刀), Niuweidao (牛尾刀), Duandao (短刀), Shuangdao (雙刀), Nandao (南刀), Hudiedao (蝴蝶刀) i Hudieshuangdao (蝴蝶雙刀).

Z dokumentacji historycznej wynika, że do czasu podboju mongolskiego jaki nastąpił w XIII

wieku, w Chinach rozpowszechniony był zwłaszcza jeden typ szabli noszonej przy pasie głównym, który charakteryzował się prostym grzbietem Zhibeida (直背刀) i mógł występować zamiennie z dodatkowym kolcem jako Tehuandao (环). Jest to jednosieczna prosta broń z małym zagięciem i pierścieniem przy uchwycie. Wygląd Zhibeida niewiele różnił się od równie popularnego w tamtych czasach miecza obosiecznego Jian (劍).

Począwszy od dynastii Yuan (1271-1368), pod wpływem przeniesionych do Chin mongolskich technologii wytwarzania broni ostrej, zaczęły dominować cztery kategorie Dao jednosiecznych, które zamykały się pod wspólną nazwą Peida (佩刀). Jest to broń z profilowaną osłoną krzyżową lub dyskową, która była noszona po lewej stronie pasa głównego za pomocą tzw. tilangu stanowiącego mocowanie w formie sznurka powiązanego ze specjalnym uchwytem.

Zgodnie z tradycją wojskową tamtego okresu zapożyczoną od Mongołów i ludów zamieszkujących regiony Ałtaju, Tuwy i Uralu, rozwiniętą później przez Mandżurów, Peida noszono z ostrzem skierowanym w dół i rękojeścią zwróconą do tyłu. Miało to przeciwdziałać kolidowaniu szabli z łukiem umiejscowionym w kołczanie przytroczonym po lewej stronie ciała. Aby dobyć Peida wojownik lewą ręką odciągał pochwę do tyłu i jednocześnie ku górze ustawiając rękojeść do chwytu dłonią prawej ręki. Wyciągając szablę z tej pozycji można było zadać pierwszy cios już samą rękojeścią. Dzięki nieskomplikowanej technice dobywania, szybkie cięcie możliwe było zarówno w starciu pieszym jak i z konia.

Za czasów dynastii Ming (1368-1644) Chińczycy przestawili się na stosowanie przy szabli krągłej osłony jaka była używana przez Japończyków. Mocowali ją do ostrzy i rękojeści własnych, mających rodowód chiński i mongolski. Broń tą nazwali Yanmaodao (雁毛刀) czyli "gęsie pióro". Prosty kształt ostrza tej standardowej szabli wojskowej stopniowo zakrzywia się wokół środka uderzenia wzdłuż jednej czwartej ostrza zbliżającego się do końca. Pozwala to na wykonanie oprócz typowych ruchów siekających i tnących na zadawanie pchnięć. W tym celu rękojeść pozostawiono prostą, a jej zwieczniczenie wyposażono w okrągłą lub kwadratową głowicę. Z czasem z powodów różnych zaszczości historycznych i społecznych broń ta została odrzucona przez środowisko mistrzów sztuk walki i osoby wojskowe. Nie zyskała na popularności. Wyjątkiem była praktyka fechtowania w zaledwie kilku szkołach walki, które pozwoliły tej broni zachować się do czasów współczesnych.

U schyłku dynastii Ming, pod wpływem japońskiej broni Tachi (太刀) poprzedzającej rozwój katany i Odachi (大太刀) pojawiła się Peida (佩刀), która obejmowała dwa typy ostrzy. Pierwszy z nich nazwano „ostrzem rodziny Qi” Qijiadao (戚家刀), a drugi „ostrzem o kształcie liścia wierzby” Liuedao (柳叶刀). Do kategorii tej przypisywano też „krótkie szable” Duandao (短刀).

Szable rodziny Qi były skróconym wariantem tak zwanych „szabel do podcinania koni” Zhanmadao (斬馬刀), które jako ostrzone po jednej stronie osadzone były na długim drzewcu. Miały one pewien wpływ na broń stosowaną w armii Qing o nazwie Shuangshoudai (雙手帶), która służyła do atakowania dolnych partii końskich kończyn w pełnym galopie. Jej wojskowego użycia możemy doszukiwać się już w okresie dynastii Song.

W późniejszych czasach bronią tego typu interesował się mingowski generał Qi Jiguang (1528-1588). Inspirowały go zwłaszcza "miecze japońskie", które traktował jako broń wrogów. Długie miecze Tachi były też używane przez japońskich piratów Wako (倭寇), którzy grabili wybrzeża Chin i półwyspu koreańskiego. Chińczycy nazywali tą broń „szablami liliputów” Wodao (倭刀). Skrzyżowali później jej wzór z Zhanmadao tworząc dzięki temu swoje Qijiadao.

Należy przyznać, że oba typy szabli, zarówno Wodao jak i Qijiadao były bardzo popularne na terytoriach położonych w obrębie pasów granicznych u wybrzeży państwa Ming.

Z kolei Liuedao jako „szbla o kształcie liścia wierzby" wyróżniała się zagiętą rękojeścią i dość wąskim ostrzem, płynnie zakrzywionym na całej długości. Była dostosowana do walki pieszej i z konia. Bronią tą chętnie posługiwały się wojska mandżurskie Ośmiu Chorągwi Baqi (八旗). Szable za dynastii Qing były noszone przy pasie. Warto zaznaczyć, że Piandao różniła się od poprzedniczki

tym, że miała bardziej zaakcentowaną krzywiznę ostrza, zwiększającą co prawda skuteczność w walce w zwarciu, ale używana była rzadziej lub mniej chętnie.

Czwarta kategoria obejmowała szable nazywane "krowim ogonem" Niuweidao (牛尾刀). Rozwinęły się na bazie cywilnych mieczy o szerokim ostrzu i stanowiły modyfikację "liścia wierzby". Charakterystyczne ostrze spłaszcza się i rozszerza znacznie w pobliżu środka uderzenia, tworząc stosunkowo cienką krawędź na szerokim łuku. Jest niemal idealne do głębokich cięć przeciwko nieopancerzonym celom. Ostatnia jedna trzecia ostrza przypomina rozszerzający się przy włosiu "krowi ogon" tworząc tzw. elman (刀上刃) wzmacniający siłę tnącą. Broń ta rozpowszechniła się już w wieku XVIII i była praktykowana w ludowych szkołach tradycyjnego wushu i jednostkach armii Qing.

W powyższym kontekście należy wspomnieć, że np. w systemie Meihua modliszki kungfu używa się ciekawej szabli Lanmendao (攔門刀), której nazwa mówi o "szabli blokującej bramy". Całkowita długość to "san chi san" czyli 101 cm, przy ostrzu około 80 cm. Jest to broń kuta wielowarstwowo ze stali nawiązującej do damasceńskiej. Pochwy tej broni pokrywano ciemną skórą rekina. Była używana przez lokalne milicje oraz pozostawała w zainteresowaniu konspiratorów i bokserów.

Fot. Sifu Nikolaj Kononov szkoła Wing Chun w Sankt Petersburgu

Abstrahując od powyższej analizy, a jednocześnie nadal śledząc różne fakty z przeszłości Dao mówiące o niej jako o broni podwójnej, należy wrócić w głąb historii Chin i cofnąć się do wieku XVI. Wówczas w 1513 roku u ujścia rzeki Zhujiang pojawili się Portugalczycy. Podjęli siłową próbę zdobycia przyczółka na kontynencie azjatyckim poruszając się wzdłuż brzegów Chin. Ich działania napotkały opór władz i wymagały licznych pertraktacji aby cofnąć decyzje odmowne. W 1535 roku portugalscy kupcy ostatecznie otrzymali prawo zakotwiczenia statków u nabrzeży Makau. Założyli tam osadę i zbudowali ośrodek handlu z regionem Guangdong.

Portugalczycy na wyposażeniu floty nie posiadali broni białej o takich rozmiarach jak opisane, gdyż nie odpowiadałyby przestrzeni związanej z konstrukcją i kubaturą kajut oraz pokładów, które pełne były różnego wyposażenia, a jednocześnie wokół masztów i burt obwisały liny ożaglowania. Ograniczona przestrzeń i specyfika z jaką można by prowadzić ewentualną walkę wymagały innej broni możliwej do zastosowania, która by uwzględniała akcje abordażowe w środowisku morskim. Nasuwa to uzasadnioną hipotezę o zapożyczeniu od marynarzy portugalskich

nietyposwej dla Chińców broni w typie krótkich szabel o szerokim motylowatym ostrzu.

Zainteresowani taką bronią znaleźli się wkrótce. Były to oddziały lokalnych milicji, grup pomocowych samoobrony, zespoły trup operowych i szkoły tradycyjnego wushu.

Krótkie Dao w typie tasaków odnajdujemy w licznych szkołach walki południowego wushu, jak na przykład w Wing Chun, który nas interesuje. W rodzinie Yiu używa się dwóch rodzajów tasaków. Jedne z nich mają kątowno zakończony szeroki sztych i pochodzą od mistrza Guo Bao Quan'a (inaczej Kuo Bok Cho), a drugie posiadają zakończenie łukowe i są to typowe "noże motylkowe".

Fot. Praktyka lepkich noży Wing Chun

Guo Bao Quan (郭宝全) był specjalistą ochrony osobistej i transportów handlowych. Z tego powodu niemal całe jego życie przebiegło na przygodach, podróżach i wędrówkach po bezkresnych Chinach. Warunki stwarzała praca jaką świadczył dla organizatorów ochrony konwojów, którym miał zapewniać bezpieczeństwo i terminowość dostaw. Z tego powodu zmuszony był do uczestnictwa w ciemniejszej stronie życia, po której brał czynny i częsty udział w niezliczonych potyczkach i bijatykach z groźnymi rabusiami i konkurencyjnymi sprzedawcami towarów, przwożonych po wspólnych szlakach Chin. Tryb życia i doświadczenie ukształtowały jego waleczność i zdolność do nieustraszonego odpierania ataków sporych grup uzbrojonych gangów. Nie odmawiał też dodatkowej pracy, która polegała na zatrzymywaniu osób ściganych za czyny zabronione ówczesnym prawem. Był w kręgu "łowców nagród" dosadniej nazywanych "łowcami głów".

Gdy najlepsze lata kariery zawodowej Guo dobiegały końca i miał już więcej czasu dla siebie, zajął się nauczaniem samoobrony i udzielaniem prywatnych lekcji Wing Chun. Ich odbiorcami byli głównie członkowie zamożnych rodzin kupców z Foshan. Najpierw przyjął się do rodziny Leung i zamieszkał w ich posiadłości, a potem zamieszkał w domu rodziny Yuen. Tam też wyszkolił do

poziomu mistrza Wing Chun syna miejscowego handlarza pirotechniką Yuen Chai Wan'a.

Po tym czasie również Yuen Chai Wan przyjął uczniów, a jednym z nich był Yiu Choi, którego trenował przez piętnaście lat zanim sam opuścił Foshan i przeniósł się do Wietnamu.

Guo Bao Quan będąc już w podeszłym wieku zamieszkał w domu rodziny Yiu. Widząc zapał i poważne podejście Yiu Choi'a do nauki kungfu przekazał mu unikalną technikę posługiwania się tasakami o szerokim ostrzu, która różni się od techniki Bart Cham Dao (八斬刀) występującej w Wing Chun, a uważanej za skróconą wersję szerokich tasaków Er Zi Qian Yang Duo Ming Dao (二字鉗羊奪命刀), jako broni sparowanej. Wspólne dla obu typów krótkich podwójnych szabli jest jednak to, że używane są w bliźniaczej parze profilowanej dla każdej ręki oddzielnie.

Fot. W centrum grupy treningowej Wing Chun Galina Piwowarowa

Oprócz walki tasakami Er Zi Qian Yang Duo Ming Dao mistrz Guo Bao Quan nauczył Yiu Choi'a mało znanej techniki „lepkich rąk” zwanej „rękoma węża”. Ten rodzaj Chi-Sao stał się wkrótce rozpoznawczym znakiem klanu węzowego stylu Wing Chun. Najpierw nauczał go Yiu Choi, a potem Yiu Kai, dziś ten system walki nauczany jest w ponad 20 oddziałach szkoły głównej z Foshan, które znajdują się w różnych krajach.

Ponieważ temat węzowych technik Wing Chun budzi zainteresowanie wielu czytelników, zostanie on opisany w kolejnym opracowaniu naszej szkoły.